

A REMÉNY ÁLLATKERTI PEDAGÓGIÁJA

Az állatkert csodálatra, de egyúttal önvizsgálatra is készít minket, hiszen szembesít a természet nagyszerűségével, ugyanakkor segít felfedni gyarlóságainkat. Mindennek hatékonysága nagyban növelhető, ha az állatkert tudatosan felvállalt oktatási tevékenységet végez. Ennek a pedagógiai területnek, melyet lassan száz éve művelnek a világ sok országában, a neve állatkert-pedagógia, vagyis zoopedagógia.

tekben sok új pedagógiai tapasztalat gyűlt össze, kék bolygónk egészén pedig sok új megoldandó természet- és környezetvédelmi probléma merült fel. Ezen indokok miatt rendeztük meg 2002. augusztus 23. és 25. között Budapesten, a Fővárosi Állat- és Növénykert, a Pécsi Állatkert és Akvárium-Terrárium, az FSC Magyarországi Tereptanulmányi Központ és a KÖRLÁNC Kiemelten Közhasznú Országos Egyesület kö-

Az állatkert Latinovits Zoltán szerint csodaszínház. Olyan hely, ahol a lakók, az állatok nemcsak magukról mesélnek, hanem eredeti otthonukról, a dzsungelről és a sarkvidékről, a sivatagról és a tengerről ugyanúgy, mint odahagyott társaik érdekes és csodálatos életéről – sőt ma már az emberről is, aki a legtöbb helyen nem igazán hagy nekik állathoz méltó élet-körülményeket

Kovács Zsolt felvételei

Állatkert és oktatás

Magyarországon a Budapesti Állatkertben már az 1960-as években tartottak rendhagyó biológiaórákat, majd a vidéki állatkertek létrejöttével máshol is lehetőség nyílt olyan állatközelí ismeretterjesztő tevékenységekre, mint a zoo-tábor és a zoo-szakkör. A Szegedi Vadaspark az 1990-es években, kezdetben ösztönösen, majd a nagyvilág tapasztalataira építve megújította a hazai zoopedagógiát. Saját és más hazai és külföldi állatkertek ebbéli tapasztalatait 1995-ben *A környezeti nevelés lehetőségei az állatkertekben* címmel Szegeden megrendezett I. Magyarországi Zoopedagógiai Konferencián, majd 1997-ben a konferencia anyagát feldolgozó KÖRLÁNC könyvek 5. kötetében tette közzé.

Mindezek hatására ma már hazánk majd' mind a tizenkét állatkertje foglalkozik bizonyos szintű oktató-nevelő tevékenységgel. Az elmúlt közel egy évtizedben az állatker-

zős szervezésében *Zoopedagógia és fenntarthatóságra nevelés* címmel a II. Magyarországi Zoopedagógiai Konferenciát. Rendezvényünket megnyitó beszédével megtisztelte Dr. Kóródi Mária környezetvédelmi és vízügyi miniszter asszony is.

Izmael reménye

A rendezvény első napján a konferencián résztvevő 180 állatkerti szakember, óvoda- és gyógypedagógus, tanító és tanár előtt Dr. Hajnal Klára, a Pécsi Tudományegyetem Földrajzi Intézetének tanára előadásában „*Van-e reménye Izmaelnek?*” felkiáltással igyekezett mind elméleti, mind gyakorlati oldalról felvázolni azt az elkerülhetetlen gondolkodás- és életmódváltást, amit mindenkinek meg kellene tennie ahhoz, hogy Földünkön hosszútávú fenntartható fejlődésről beszélhessünk. Dr. Havas Péter, a KÖRLÁNC vezetője mindennek pedagógiai célrendszerét és feladatait mutatta be,

Czirák Zoltán, a Környezetvédelmi Minisztérium Természetvédelmi Hivatalának munkatársa pedig a problémakör természetvédelmi és jogi oldalát elemezte.

Dr. Ranschburg Jenő a pókoktól és kígyóktól, az egerektől és a békáktól, egyszóval a „nemszeretem-állatoktól” való félelmeink pszichológiai magyarázatába adott némi betekintést, a teljesen más természetű feszültségeink állatfóbiákban való megjelenésétől a lakásunkban megjelenő állatokkal szembeni, „az én házam az én váram” elv indokolta gyűlöletig és pusztításig.

Ezt követően a Fővárosi Állatkert „*Állatok akciójában*” című bemutatójával kezdődött az előadások gondolatiságát a gyakorlatba átültető konkrét zoopedagógiai programsorozat. A fejünk felett átröptetett uhu, a kezünkől táplálkozó kárókatona vagy a finom falatokért kötélmászó-tudását is bemutató ormányosmedve látványa remek felvezetése volt a külföldi állatkertekből jött

Izmael, a bölcs gorilla

Daniel Queen Izmael című regénye 1992-ben jelent meg az Amerikai Egyesült Államokban, a Turner Tomorrow ösztöndíj nyerteseként. Az ösztöndíj létrehozásának célja az volt, hogy a szerzőket olyan regény írására ösztönözze, mely a világ globális problémáira kínál építő és határozott megoldást. A világ minden tájáról beérkezett pályaművek közül a nyertes Daniel Queen regénye lett, mely Izmael, a rendkívül intelligens gorilla történetén keresztül szembesíti az embert önmagával, múltjával, jelenével és lehetséges jövőjével. A könyv utolsó oldalának elgondolkodtató és katarikus élményt nyújtó kérdéspárja – „*Ha az ember eltűnik, lesz-e reménye a gorillának?*”, illetve „*Ha a gorilla eltűnik, lesz-e reménye az embernek?*” – azóta az egész világon ismert környezetvédelmi szlogenné vált. A könyvet számos nyelvre lefordították; Magyarországon a Föld Napja Alapítvány gondozásában jelent meg.

zoopedagógusok nemritkán attraktív elemeket is felvonultató, saját állatkertjeik specialitásait érzékeltető előadásainak. Vendégünk volt Angliából a bristoli, Hollandiából az emmeni kolléga, sőt a Zoopedagógusok Nemzetközi Szövetségének európai régióvezetője is.

Zoo-órák és témnapok

A konferencia második napján a résztvevők az általuk tanított korosztályoknak megfelelő szekciókban (óvoda, alsó tagozat, felső tagozat, középiskola, felsőoktatás, sérült gyermekek) tevékenykedtek tovább. Az állatkertet „élő szertárként” használó foglalkozások keretében tapasztalt pedagógusok mutatták be, milyen sokoldalúan dolgozható fel a tananyag ilyen, tanárnak, diáknak egyaránt izgalmas helyszínen. A síkló-

és teknősimogatás, a vízimadarak testfelépítésének vagy az állatok környezethez és életmódhoz való alkalmazkodásának testközelbeli megfigyelése, az oroszlánok etetése, ugyanakkor a mesefeldolgozás, de még a Budapesti Állatkert műemléképileteinek stílusmeghatározása is hatékony és élménydús lehet, ha valóban tudatosan, nemcsak magunkat, hanem a gyermekeket is felkészítve tanítunk, nevelünk e különleges környezeti nevelési terepen.

A látott foglalkozások és órák, beindítva a fantáziát, a pedagóguskollégákból nemcsak tananyaghoz kötődő, hanem általános nevelési elveket is felvállaló témnap-javaslatokat hívtak elő. Sokan rádöbbenek, hogy állatkertben milyen tartalmasan és izgalmasan is lehet jeles zöld napok mellett állat- és természetvédelmi akciókat, célzott iskolai szabadidős programokat szervezni.

Csúfak és gonoszak

A harmadnap, szintén szekciófoglalkozásokon konkrét állatok kerültek terítékre: pók és csótány, béka és kígyó, patkány és denevér. Mégpedig azért, mert általában tetszenek nekünk a nappal mozgó, szolidan egyszínű vagy éppen pazar pompával tűn-

döklő élőlények, ugyanakkor nem nyelik el rokonszenvünket az éjszaka aktív, sötétben egyszínű vagy meghökkenítő kinézetű állatok. Szeretjük a kölyökképű, emberléptékű állatkákat, s utáljuk a lábatlanokat vagy nálunk több lábúakat, a ránk nem igazán hasonlítókat. Féltünk a régi babonák és a mai horrorfilmek által felnagyított és gonosszá tett torzonborzoktól és „szörmszüleményektől”, de féltjük a nekünk tetszőt, védjük és óvjuk a megtalált kölyköt és fiókát. Átgondolva mindezeket, közösen próbáltuk elfogadni, és érveinket összegyűjtve majdan tanítványainkkal elfogadtatni, sőt a természet bonyolult palettáján elhelyezni a „nemszeretem” állatokat.

A konferencia zárásaként, plenáris ülésen minden szekció egy-egy konkrét példán keresztül számolt be a saját munkájáról, tapasztalatairól, az állatkertben átélt és felfedezett örömeiről és bánatairól. E lelkes és sokszor humoros bemutatók jól példázták a zoopedagógia összetettségét és élményszerűségét, teljes mértékben felhasználva az ott élő állatok – sok esetben a résztvevőknek „heuréka-élményt” jelentő – „csuda” kinézetét és „csoda” érdekes tevékenységét.

A pedagógusok által kitöltött, konferenciát értékelő lapok tanulsága szerint a rendezvény sikeres volt, elérte célját. Az állatkerteknek és az óvodában, iskolában dolgozó pedagógusoknak ugyanis sikerült az eddigieknél is tudatosabb és szorosabb szövetséget kötniük egy közös cél érdekében, ami mai világunkban nem lehet más, mint hogy Izmaelnek valóban legyen reménye a fennmaradásra.

*Pintér Tibor
zoopedagógus*

Állatkert és Akvárium–Terrárium, Pécs

